

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זעוקללה"ה

גליון י"ג

[תש"ע]

שנה כ"ו

דברי אגדה בשבת מברכים שבט פרשת שמות תשל"ו

ויען משה ויאמר והן לא יאמינו לי ולא ישמעו בקולי כי יאמרו לא נראה אליך ה'. ויאמר אליו ה' מה זה בידך ויאמר מטה. ויאמר השליכהו ארצה וישליכהו ארצה ויהי לנחש וינם משה מפניו. ויאמר ה' אל משה שלח ידך ואחוז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו וגו'. ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך ויבא ידו בחיקו ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג. ויאמר השב ידך אל חיקך וישב ידו אל חיקו ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו וגו'. והיה אם לא יאמינו גם לשני האותות האלה ולא ישמעון לקולך ולקחת ממימי היאור ושפכת היבשה והיו המים אשר תקח מן היאור והיו לדם ביבשת.

בפרשה הזאת רמזים סודות התורה"ק ורזין דטמירין, שכדי לעמוד על סודם צריכים להיות בקיאים בסוד מעשה בראשית ומעשה מרכבה. ובכתבי האר"י כתוב שפעם הפצירו התלמידים ברבם האר"י הקדוש שיואל לגלות להם הסודות הנוראים שבפרשה הזאת במעשה הסנה והאותות, ואע"פ שגילה להם כל שאר הסודות שבתורה"ק, לא רצה לגלות להם סוד זה, ואף הוסיף לבקש מהם שאל יפצירו בו, כי אם יפצירו בו, יהא מוכרח לגלות להם ויתחרטו על זה בסוף. ובעוונותינו שגרמנו לא שמעו בקולו, והפצירו בו מאד, עד שגילה להם, ומיד אח"כ נסתלק לשמי מרומים.

אולם בפשטות נראה לומר כביאור פרשה זו, שרמז השי"ת בשלשת האותות האלה לשלשת העבירות, שבנינו נשתעבדו בני ישראל בארץ מצרים.

האות הראשון של הפיכת המטה לנחש היא רמז לחטא הלשון, היא הלשון הרע שדיבר יוסף על אחיו, כמו שכתוב (בראשית לו, ב) ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם, שבשביל זה ירדו אבותינו למצרים.

דהנה כתבו מפרשי התורה (זוה"ק וישב קפה). לבאר למה השליכו את יוסף לבור של נחשים דייקא (שבת כב.), כי אמרו חז"ל (במדבר רבה יט) אמר הקב"ה יבוא נחש שהתחיל כלשון הרע תחלה ויפרע ממספרי לשון הרע, וכיון שדיבר יוסף לשון הרע על אחיו השליכו אותו לבור של נחשים.

על דרך זה יש לומר שלכן ציוה השי"ת למשה שיקח מטהו וישליכהו ארצה ויהי לנחש, לרמז שבשביל חטא הלשון, שעונשו בנכישת נחש כאמור, נשתעבדו בני ישראל כמצרים. ושוב אמר לו השי"ת שלח ידך ואחוז בזנבו וישלח ידו ויחזק בו ויהי למטה בכפו, רמז שכבר נתכפר להם חטא זה, וכעת כבר הגיע עת פדיון.

בדרך זה יש ליישב הקושיא המפורסמת במעשה דעשרה הרוגי מלכות, למה נהרגו עשרה צדיקים, הלא רק תשעה אחים השתתפו במכירת יוסף. וידועים כזה דבריו הקדושים של הרה"ק המקובל האלקי רבי

שמשון מאוסטרפולי זי"ע שרבי עקיבא [שהיה בן גרים] היה כנגד השכינה, שגם השי"ת היה צריך לכפרה כביכול, מאחר ששיתפו אותו ית' בחרם שלא לגלות דבר המכירה לשום נברא.

ודבריו נסובים על הפסוק (ויקרא כו, לב) וכל מעשר בקר וצאן כל אשר יעבור תחת השבט העשירי יהיה קודש לה', דתיבות וכ"ל מעשר בקר וצאן, נוטריקון: וכי' להנם מ'ת ע'קיבא ש'היה ר'ועה בקר וצאן, כל אשר יעבור, כל שאר הרוגי מלכות שנהרגו, תחת השבט, היו תחת שבט אחד, אבל רבי עקיבא למה נהרג, והכתוב מיישב, העשירי יהיה קודש לה', רבי עקיבא היה כנגד השכינה, אתד"ק.

אך לדרבנו שגם יוסף היה צריך לכפרה על שדיבר לשון הרע על אחיו והביא את דבתם רעה אל אביהם, יתכן לומר (שרבי עקיבא) [שרבי ישמעאל בן אלישע] שהיה גלגלו של יוסף (מגלה עמוקות אופן עג; חסד לאברהם מעין ה, נהר כה) נהרג כדי לכפר על חטאו של יוסף.

*

והאזות השני שנלקה ידו בצרעת בא לרמוז על חטא אחר שהיתה בבני ישראל, שגם בניגה נשתעברו במצרים, והיא תאוות הממון והרדיפה אחר בצע כסף, שהיתה דעתם נתונה תמיד איך לגרוף הון, וכל מחשבותם כל היום היו רק איך למלאות כיסם זהב וכסף, ורמזו בדבר הכתוב (שמות א, ז) ויעצמו במאד מאד, שנתעצמו בכסף הנקרא מאד (ברכות נד, ספרי לב), ותמלא הארץ אותם, הארציות ותאוות הממון מילא כל ישותם.

ולזה ציוה השי"ת למשה, **הבא נא ירך בחיקך**, רמז שהיו ידיהם של ישראל נתונות תמיד בכיסיהם, למלאותם בכסף וזהב, ויוציאה והנה ידו מצורעת כשלג, כי צרעת באה בשביל צרות עין (ערכין סו.), כי על ידי להיטותם אחר בצע כסף היתה עיניהם צרה איש באחיו.

שוב אמר לו השי"ת, **השב ירך אל חיקך**, וישב ידו אל חיקו, ויוציאה מחיקו, והנה שבה כבשרו, רמז שכבר סבלו די והותר, וגם חטא זה כבר נתכפר להם והגיע זמן גאולתם.

*

ובא האות השלישי בהפיכת מימי היאור לדם לרמוז על העוון החמור של ביטול תורה, היא העוון שכל הגזירות וההריגות שבאו על בני ישראל מימות עולם באו בשביל העוון הזה. וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליה רבא יח) לא חרבה ירושלים אלא בפשעה של תורה. ואמרו עוד (ירושלמי חגיגה א, ז; איכ"ר ב), ויתר הקב"ה לישראל על עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, ועל מאסם בתורה לא ויתר. ומפורש בן בכתוב (ירמיה מ, יא) על מה אבדה הארץ, ויאמר ה' על עזבם את תורתו אשר נתתי לפניהם וגו'.

וגם בני ישראל בארץ מצרים חטאו בדבר הזה, דהנה כאשר ירד יעקב מצרימה כתוב (בראשית מו, כה) ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה, וברש"י (ד"ה לפניו) ממדרש אגדה (תנחומא יא; ב"ר צה, ג) לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה.

ועל פי החשבון היתה בית מדרש זו צריכה להיות, עוד בחייו של יעקב אבינו ע"ה, מלאה על כל גדותיה בבניו נכדיו וניניו של יעקב העוסקים בתורה מן הבוקר ועד הערב, שהרי כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה

שבעים (בראשית מו, כז), ומהם נולדו נכדים ונינים אלפים ורבבות, כדאיתא במדרש (ב"ר עמ, א) לא נפטר יעקב אבינו מן העולם עד שראה שישים רבוא מבני בניו.

ולמעשה רואים שרק אפרים היה רגיל לפני יעקב בתלמוד (תנחומא ו), וכשנחלה יעקב לא ידע יוסף מזה עד שבא אפרים בעצמו לספר לו (שם), משמע שלא היה אף אחד בהיכל בית מדרשו של יעקב אע"ה ללכת ליוסף לספר לו שנחלה אביו, כי נתפורו לכל עבר לשלוח ידם במסחר להרבות הון. ועל החטא הזה של ביטול תורה נחתם גזר דינם להשתעבד במצרים.

*

זה הדבר אשר ציוה ה' למשה, ולקחת ממימי היאור, כל' אם תקח את התורה הנקראת מים, כמאמר הכתוב (ישעי' נה, א) הוי כל צמא לכו למים, ואמרו חז"ל (ב"ק יז.) אין מים אלא תורה, ושפכת היבשה, כל' שתשפכנו על הארץ ותשליכנו מאחרי גווך, והיו לדם ביבשת, יבוא ח' חורבן ושפך דם לעולם.

ובלכתנו בדרך הזה נפרש המשך הכתובים (שמות ה, י) ויאמר משה אל ד', כי אדוני לא איש דברים אנכי וגו', כל' איך אוכל ללמוד תורת ה' ודעתי סתומה ובינתי קצרה, כי כבד פה וכבד לשון אנכי, שאפילו לבטא את התיבות כהלכתם אין ביכולתי.

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם וגו', וכשם שאני פותח פיו של אלם שיוכל לדבר, כמו כן אפתח את פיך שתוכל להגות בתורתך, ואנכי אהיה עם פיך, שתהא שכינה מדברת מתוך גרונוך בשעה שאתה מוציא מפיו דברי התורה הק', והוריתיך אשר תדבר, שאהיה בעוזרך שתוכל להגות בתורת ה' כחפץ לבך.

*

עלינו ללמוד מזה לקח מוסר כמה חמורה העון של ביטול תורה. ועלינו להתבונן בעצמנו עד כמה הוקל בעינינו העון הזה, עד שאפילו בחור שנחשב למתמיד, אם נתבטל מלימודו אפי' שעה שלימה או יותר, אין לבו נוקפו ואין מצפונו מייסרהו. האם עולה על מחשבתו כמה אלפי מצוות ביטל בשעה זו, הלא ידוע מה שכתב הגר"א (שנות אליהו פאה פ"א) שבכל תיבה ותיבה שמוציא האדם מפיו מקיים מצוה אחת, כשאומר האדם "אמר רבא" כבר יש בידו שני מצוות, וא"כ בשעה אחת שלומד נזקפים לזכותו אלפי מצוות, ואיך לא יהום האדם על זמנו ויבטל בשאט נפש אפילו שעה אחת מלימוד התורה"ק.

מהראוי היה שכל אחד ואחד יקח איזה משניות ומאמרי חז"ל ויחזור עליהם עד שיהיו שגורים על לשונו בעל פה, כדי שבכל עת שיעמוד בטל יוכל לשנן אותם בפיו, ובדקה אחת יקיים עשרות מצוות.

איך לא יבוש האדם להאריך בשינה כשהבוקר אור, ולהישאר שוכב במטתו עד שהיום גדול, הרי בנוסף לזה שמאחר זמן קריאת שמע ומבטל מ"ע דאורייתא, עוד הוא מבטל מלימוד התורה כמה שעות ביום בהם היה מקיים כמה אלפי מצוות, עצל עצל עד מתי ישכב, האם גם כשצריכים לקום באשמורת הבוקר לכפרות הוא ישן, בודאי שלא, ולמה איפוא קל בעיניו מצות לימוד התורה מכפרות, הריהו ממש נמשל לאותו בור שאמר אני אין

בכוחי לקיים כל עשרת הדברות, אני מקיים רק שלשה מהם, והם יארציית והושענות וכפרות. בושה תכסה פנינו איך שקלות נדמות עלינו כחמורות, וחמורות נדמות עלינו כקולות.

*

צאן וראו דברים מחרידים שכתב רבינו יונה בשערי תשובה (שער ראשון, סימן ו) וזה לשונו: אך כל אשר אינו נזהר מחטא ידוע, ואינו מקבל על נפשו להשמר ממנו, גם אם הוא מעוונות הקלים, אע"פ שהוא נזהר מכל העבירות שבתורה, קראוהו חכמי ישראל מומר לדבר אחד, ואת פושעים נמנה, וגדול עווננו מנשוא וכו' עכ"ל"ק.

ממוצא הדברים נמצינו למדים, שאף יהודי חרד, שנוהר לשמור ולעשות ולקיים את כל מצוות התורה כדת כראוי וכנכון, אם הוא מבטל מלימוד התורה בקביעות, ואין ביטול תורה נחשב אצלו לעוון, הריהו מומר לדבר אחד, והריהו כמומר לכל התורה כולה.

ועל פי הדברים האלה יצוייר מצב שמחד גיסא יש לפניך אדם מישראל שיצרו התגבר עליו ואכל ביום הכיפורים או שחילל את השבת, ואף על פי כן נחשב ליהודי כשר, כיון שמתחרט על חטאתו אשר חטא, ונפשו מרה עליו. ומאידך גיסא יש לפניך אדם שנוהר בכל חוקי התורה ומשפטיה, פרט למצות לימוד התורה, שאין ביטולה נחשב אצלו לעוון, והוא בכלל מומר לדבר אחד, והוא כמומר לכל התורה כולה.

לנובח זה האם יפלא שהגלות כבר נמשכת אלף ותשע מאות ושמונה שנה ועדיין כן ישי לא בא, והאם יפלא שעבר קציר וכלה קיץ ואין קול ואין עונה.

וזאת לפנינו בישראל שהיו אמותנו, נשים צדקניות, מתגאות בבניהם כשבחרו לשום חלקם בתורה, והיו מתמלאות גיל וששון כששמעו שבניהם מתעלים בתורה וביראת ה'. ועתה בדור החשך הזה נתהפכו פני הדברים ומקור גאותה של האם היא הצלחת בנה להרוויח הון רב, והשמחה מציפה את לבה כששומעת שבנה הצליח לצבור נכסים רבים כסף וזהב, ואילו שמחה על לימוד התורה מאן דכר שמייה.

ושבר על שבר יחדיו יודבקו שגם החלו לנהות אחרי חכמות הגויים, ומערבים לימודי קודש עם לימודי חול, אשר על כיוצא בזה אמרו מה לתבן את הבור, והסוף היא שאך כפירה ושמד יוצאים מזה. וכבר קדם מאמרנו בדברי הדרוש שאסור ליהנות מכספי גויים, ומכל שכן שאסור ללמוד חכמתם. ולדאבון הלב אף באלו המקומות שכן לומדים, מכסת הלימוד לזמן מסתכם בעשרה דפים, ואין לימוד כזה ראוייה להיקרא לימוד התורה, אלא זלזול התורה.

וכדי לתקן במקצת העוון הזה של ביטול תורה, הנהגנו בקהלתנו הק' ללמוד ולסיים את הש"ס מדי חודש למען יוסיף כל אחד תת כח ועצמה בלימוד התורה. ושמח לבי שמצאתי זכר לדבר בש"ס ירושלמי שרבי יוחנן היה מסיים מתניתא כולה כל שלשים יום. ולא היה מתפלל כי אם פעם אחת בשלשים יום, שכן היה טרוד כל החודש לחזור על גירסתו, ומי שתורתו אומנתו פטור מן התפלה, ורק בראש חודש, כשסיים סדר לימודו, התפלל.

ואף בדור האחרון היה הרה"ק רבי יאשע [מרוגמשוב] זצ"ל שהיה מסיים בכל חודש ש"ס בבלי וירושלמי, ובכל שלשה חדשים היה מסיים כל שאר מדרשי חז"ל, מדרש רבה, ספרא, ספרי, תוספתא ותורת כהנים. ורבי

מאיר שמחה זצ"ל [בעל אור שמח] היה אומר עליו: העולם אומרים שיש לו לרבי יאשע זכרון טוב, ואני אומר לא כן, אלא כל מה שזוכר הוא מפני שעוד לא עבר שבוע או חודש משעה שלומדה, וכך הוא זוכר את כל התורה כולה מפני שלמד אותה זה עתה.

*

הדברים ראויים להיאמר בכל זמן ומקום, ובפרט בדור הזה שחובה כפולה ומכופלת עלינו להתאזר ולהתחזק בלימוד התורה, כי עת צרה היא ליעקב. ויש לשים לב שאחת מהצרות הנוראות שהיו במצרים היתה גזירת פרעה לשחוט ילדי ישראל כדי לרחוץ בדמם, ואיתא במדרש (עין שמות רבה א, לד) שנשחטו בין הכל מאה וחמשים ילדים, וזה היה מתוך קהל של שלשה מיליון, שהרי המספר שישים רבוא שיצאו ממצרים היה רק אחד מחמשה (מכילתא בשלה, תנחומא בשלה א). ולדאבוננו בדור הזה אף שנשארו רק קומץ קמץ, דקה מן הדקה, שומעים בכל יום שמועות מחרידות ובשורות איוב, כאן נהרג יהודי, ושם נדקר יהודי, וצרות האחרונות משכחות את הראשונות.

חובה מוטלת עלינו לפשפש במעשינו, לחפוש דרכנו, ולהתבונן בצדק על מה עשה ה' ככה, עד שנוכח שכל זאת באתנו על שעובנו את ברית ה' אלקי אבותנו, והונחנו את התורה שניתנה לאבותינו בסיני, ועל כן באה עלינו הצרה הזאת, כי אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (אבות ו, ב).

אין עצה אחרת כי אם לקבל על עצמנו מחדש עולה של תורה, ובזכות זה ישלח ה' את משיחו, ויגאלנו מן הגלות האפלה הזאת, כמאמר חז"ל (פסיקתא זוטא ואתחנן ד, לב) אין ישראל נגאלין אלא בזכות התורה, ואמרו עוד (בבא בתרא ת, א) אי תני כוליה עתה אקבצם.

מברכים חודש שבט, חודש המסוגל ללימוד התורה, שכן כעשתי עשר חודש באחד לחודש, הואיל משה באר את התורה הזאת (דברים א, ג-ה), יעזור השי"ת שבזכות לימוד התורה יקויים בנו דבר האמור (ישעי' ה, י) עוצו עצה ותופר, דברו דבר ולא יקום, כי עמנו קל, ונגאל גאולת עולם בב"א.

תוכן הענינים:

- בפרשת הסנה והאותות רמוזים סודות התורה"ק. מעשה באריה"ק ותלמידיו.
- שלשת האותות רמוזים לשלשה עבירות שבגינם נשתעבדו בני ישראל בארץ מצרים.
- ביאור הר"ש מאוסטרופולי זי"ע עה"כ וכל מעשר בקר וצאן וגו'. רבי עקיבא נהרג לכפר על חטא לשון הרע של יוסף. בטעם שהשליכו יוסף לבור של נחשים.
- בני ישראל במצרים היו שקועים בתאוות הממון. ביאור הכתוב ויעצמו במאד מאד וגו'.
- כל הגזירות שמעולם היו בשביל ביטול תורה.
- ראוי שיהיו שגורים על לשוננו של כ"א איזה משניות ומאמרי חז"ל. בכל תיבה שלומדים מקיימים מצוה. תוכחת מוסר על המבטלים מן התורה ועל המאחרים לקום.
- מדברי רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה בגדר מומר לדבר אחד, והיוצא מזה שמי שאין ביטול תורה נחשב אצלו לעון הריהו מומר לדבר אחד.
- בענין לימוד ש"ס חודשי. חזרת הלימוד של הרה"ק רבי יאשע [מרוגטשוב] זצ"ל, ומה שאמר עליו רבי מאיר שמחה [האור שמח] זצ"ל.

לע״נ הרה״ח מוה״ר **שאל יחזקאל** בהר״ר **אליעזר** ז״ל
נלבי״ע כ״ו טבת תשס״א לפ״ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע״י בניו
הרה״ח מוה״ר **מנחם בנימין**, מוה״ר **משה פאשקעס** הי״ו

לע״נ האשה החשובה מרת **דבורה** ע״ה בת יבלחט״א הר״ר **יצחק** נ״י
נלבי״ע כ״ד טבת תשס״ב לפ״ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע״י בנה
הרה״ח **החבר מיכאל יעקב שפיטצער** הי״ו

גליון זה נדבת
הרה״ח **החבר אברהם בניציון פאשקעס** הי״ו
לזכות **אלעזר בן בילא** הי״ו
ולזכות **מרים גיטל** בת **פרידא** שתחי'
לרפ״ש בתושח״י
*
ולע״נ זקינו הרה״ח מוה״ר **שאל יחזקאל** בהר״ר **אליעזר** ז״ל
נלבי״ע כ״ו טבת תשס״א לפ״ק – ת. נ. צ. ב. ה.

גליון זה נדבת
הרה״ח מוה״ר **מרדכי יעקב פרענקל** הי״ו
לרגל שמחת הכנס בנו **יוסף שלמה** נ״י לעול התורה והמצוות
למז״ט ובשטומ״צ

גליון זה נדבת
הרב **יחיאל מיכל מאשינסקי** הי״ו
לרגל שמחת תגלחת בנו **משה דוד** נ״י
למז״ט ובשטומ״צ

גליון זה נדבת
הרה״ח **החבר יוסף מנחם מענדל הכהן זאלצער** הי״ו
לרגל שמחת הולדת הבן **משה יחזקאל** נ״י
למז״ט ובשטומ״צ

גליון זה נדבת
הרה״ח מוה״ר **יחזקאל יעקב טויב** הי״ו
לרגל שמחת פדיון בנו בכורו **יוסף** נ״י
למז״ט ובשטומ״צ

מכון להוצאת דברי תורה
מאת כ״ק מרן אדמו״ר הגה״ק זצוקללה״ה
שע״י איגוד חסידי צאנז
(718) 431-1055